C/2024/4061

12.7.2024

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Demokratian puolustaminen

(COM(2023) 630 final)

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetusten (EU) N:o 1024/2012 ja (EU) 2018/1724 muuttamisesta tiettyjen direktiivissä (EU) XXXX/XXXX säädettyjen vaatimusten osalta

(COM(2023) 636 final)

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhdenmukaisten avoimuusvaatimusten vahvistamisesta sisämarkkinoilla kolmansien maiden puolesta toteutettavaa edunvalvontaa varten ja direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta

(COM(2023) 637 final)

(C/2024/4061)

Esittelijä: **Christian MOOS**

Yhteisesittelijä: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 25.1.2024 Euroopan unionin neuvosto, 24.1.2024
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 114 ja 304 artikla
Vastaava jaosto	”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus”
Hyväksyminen jaostossa	12.4.2024
Hyväksyminen täysistunnossa	24.4.2024
Täysistunnon numero	587
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	206/1/7

1 Päätelmät ja suositukset

1.1 Liberaali demokratia on Euroopassa uhattuna sekä Euroopan unionin (EU) ulkopuolelta että sen sisältä käsin. Eurooppalaisen demokratian kykyä kestää näitä uhkia on pystytty viime vuosina parantamaan huomattavasti, mutta EU:n, sen demokratian ja etenkin tulevien Euroopan parlamentin vaalien suojelemiseksi on tehtävä vielä paljon enemmän ([1]).

1.2 Järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta, kansalaiset ja työmarkkinaosapuolet ovat keskeisessä asemassa eurooppalaisen demokratian suojelijoina ja turvaajina. Näiden tahojen osallistumista politiikkaan EU:n ja jäsenvaltioiden tasolla tulee siksi kehittää edelleen, mutta toimilla, jotka menevät komission esittämiä ehdotuksia pidemmälle, kuten tässä lausunnossa suositellaan.

1.3 Juuri tämän vuoksi on valitettavaa, että demokratian puolustuspaketti esitettiin aivan liian myöhään, jotta se olisi ehditty panna asianmukaisesti täytäntöön ennen vuoden 2024 EU-vaaleja, ja ettei siinä oteta huomioon ehdotuksia, jotka ETSK esitti lausunnossaan Euroopan demokratiatoimintasuunnitelmasta ([2]).

([1]) ETSK tarkoittaa aina demokratiaan viitatessaan liberaalia demokratiaa.
([2]) EUVL C 341, 24.8.2021, s. 56.

1.4 Ulkomainen sekaantuminen EU:n demokraattisiin prosesseihin on täysin mahdollinen eurooppalaiseen demokratiaan kohdistuva uhka, ja sitä on hillittävä. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) kannattaakin varauksetta direktiiviehdotuksen tavoitteita mutta on täysin eri mieltä ehdotetuista keinoista. Markkinoiden vääristymisen ja sääntelyn hajanaisuuden välttämiseksi komitea peräänkuuluttaa kattavaa EU-tason lähestymistapaa, josta ei aiheudu lisäkustannuksia tai -riskejä, jossa ei leimata edunvalvontapalvelujen tarjoajia ja joka ei kavenna kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia EU:ssa, supista olemassa olevien kansallisen tason avoimuusrekisterien soveltamisalaa eikä heikennä EU:n uskottavuutta kansainvälisenä toimijana.

1.5 Kattavan EU-tason lähestymistavan, jolla rajoitetaan ulkomaista sekaantumista EU:n demokraattisiin prosesseihin, on oltava selkeä ja helppo soveltaa kaikille lainsäädännön piiriin kuuluville toimijoille – myös luonnollisille henkilöille, pienille kansalaisjärjestöille ja yrityksille. Lainsäädännössä on ennen kaikkea määriteltävä selkeästi siinä käytetyt termit, etenkin edunvalvontatoiminnan käsite, ja vahvistettava selvät kriteerit sen arvioimiseksi, mitkä ulkomaiset yhteisöt kuuluvat lainsäädännön soveltamisalaan. Sen on katettava kaikki EU:ssa toimivat alihankkijat, ja sillä on suljettava tiettyjä rahoitusmuotoja koskevat nykyiset porsaanreiät.

1.6 Euroopan parlamentin vaalien eurooppalaisen ulottuvuuden vahvistamisessa ei ole ETSK:n mielestä edistytty riittävästi, ja komitea kehottaakin tekemään vaaliprosessista täysin esteettömän kaikille vammaisille EU:n kansalaisille sekä parantamaan vaaliprosessin osallistavuutta ja häiriönsietokykyä tekemällä siitä kaikissa jäsenvaltioissa yhdenmukaisen. Ensimmäisenä askeleena tähän suuntaan voitaisiin hyväksyä EU:n vaalilainsäädäntöön hiljattain esitetyt uudistukset, investoida enemmän poliittiseen kasvatukseen ja lisätä tietoisuutta tulossa olevista Euroopan parlamentin vaaleista sekä helpottaa kaikkien EU:n alueella asuvien ihmisten integroitumista poliittiseen elämään.

1.7 ETSK kehottaa vahvistamaan Euroopan ja jäsenvaltioiden tasolla osallistavaa demokratiaa ja innovatiivisia kansalaisvaikuttamisen muotoja, jotka täydentävät edustuksellista demokratiaa. Tällaisten uusien poliittisen osallistumisen muotojen on oltava helposti ymmärrettäviä ja osallistavia, eikä etenkään kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin ryhmiin kuuluvia kansalaisia saa sulkea niistä pois tarpeettomilla kynnyksillä. Lisäksi mahdollisuuksista vaikuttaa tällaisen osallistumisen kautta EU:n lainsäädäntöön ja tämän vaikutusvallan rajoituksista on viestittävä avoimesti. Ehdotetut kansallisen tason yleiset vaikuttavan osallistumisen kehykset ja ehdotus Kerro mielipiteesi -sivuston muuntamisesta keskitetyksi kansalaisosallistumisen portaaliksi ovat edistymisen kannalta suotuisia. Tarvitaan kuitenkin muitakin toimia, kuten eurooppalaisen kansalaisaloitteen uudistusta ja vaikuttavan osallistumisen EU-tason kehystä.

1.8 Paras tapa puolustaa demokratiaa on suojella perusarvoja ja taata muita heikommassa asemassa oleville ryhmille mahdollisuudet osallistua.

2 **Yleistä**

2.1 Peitelty ulkomainen häirintä on geopoliittisten jännitteiden ja moninaisten kriisien vuoksi kasvava uhka Euroopan unionin demokraattisille prosesseille ja liberaalille demokratialle sinänsä.

2.2 ETSK on ilahtunut Euroopan demokratiatoimintasuunnitelman puitteissa eurooppalaisen demokratian kestävyyden parantamisessa saavutetusta edistyksestä ja korostaa, että kansalaisyhteiskunnalla on keskeinen rooli pyrittäessä varmistamaan demokratioiden toimivuus ja parantamaan niiden selviytymiskykyä. Komitea toteaa kuitenkin, että Euroopan demokratiatoimintasuunnitelmaa käsittelevän ETSK:n lausunnon keskeisiä suosituksia ei ole vielä toteutettu käytännössä, ja kehottaa tekemään niin viipymättä.

2.3 ETSK suhtautuu myönteisesti konkreettisiin pyrkimyksiin tehostaa kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden osallistumista. Komitea toistaa kuitenkin kehotuksensa kehittää edelleen keskusteluun perustuvien osallistumismuotojen EU-tason kehystä ja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kanssa käytävää vuoropuhelua koskevaa strategiaa (ja sen pohjalta toimintasuunnitelmaa) sekä vahvistaa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ([3]).

2.4 Demokratia taantuu myös EU:n alueella. Eurooppalaisiin demokratioihin kohdistuva uhka ei ole lähtöisin pelkästään ulkomailta vaan myös unionin sisältä. Tarvitaan siis kattavaa EU:n tason lähestymistapaa eurooppalaisten demokratioiden suojelemiseksi sisäisiltä ja ulkoisilta uhkilta.

([3]) EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, kohta 1.5, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj.

2.5 EU on edistynyt hyvin demokratian kohentamisessa ylikansallisella tasolla. Toimia on kuitenkin kiireellisesti tehostettava. Huolenaiheita tuotiin esiin Euroopan tulevaisuuskonferenssissa, ja niihin on löydettävä ratkaisuja ennen EU:n mahdollista laajentumista.

2.6 Vuoden 2024 EU-vaalit ovat eurooppalaiselle demokratialle kestävyystesti. ETSK kehottaa kaikkia kansallisia ja eurooppalaisia toimijoita vaalimaan kaikkien toimielinten demokraattista legitimiteettiä ja puolustamaan periaatetta, jonka mukaan demokratia ja perusoikeudet ovat toisistaan riippuvaisia EU:n ja sen jäsenvaltioiden kulmakiviä.

3 **Huomiot direktiivistä, jossa vahvistetaan yhdenmukaiset avoimuusvaatimukset kolmansien maiden puolesta toteutettavaa edunvalvontaa varten**

3.1 ETSK kannattaa varauksetta ainoastaan säädösehdotuksen tavoitetta tehdä EU:ssa kolmansien maiden puolesta toteutettavasta edunvalvonnasta avointa mutta ei tavoitteeseen pääsemiseksi ehdotettua direktiiviä. Komitea kaipaa ulkomaisen häirinnän asettamaan kiireelliseen haasteeseen siis kokonaisvaltaisempaa vastausta.

3.2 EU:ssa on tällä hetkellä 15 jäsenvaltiolla kansallinen edunvalvontatoimintaa koskeva avoimuusrekisteri, ja muissa jäsenvaltioissa valmistellaan parhaillaan uutta lainsäädäntöä. ETSK onkin huolissaan siitä, että sääntelyn hajanaisuus ja ehdotettu lainsäädäntö voivat luoda uusia vääristymiä ja aiheuttaa edunvalvontapalvelujen tarjoajille lisäkustannuksia.

3.3 ETSK korostaa tarvetta torjua laittoman ulkomaisen häirinnän ehkäisemiseksi korruptiota ja kehottaa vahvistamaan Euroopan syyttäjänvirastoa ja Euroopan petostentorjuntavirastoa (OLAF), jotta ne voivat ehkäistä ulkomaista korruptiota EU:n päättäjien ja päätösten valmisteluun osallistuvien keskuudessa.

3.4 ETSK on lisäksi huolissaan siitä, että direktiivissä sen nykyisen soveltamisalan puitteissa esitetyt yhdenmukaistamissäännökset saattavat kaventaa olemassa olevien kansallisten avoimuusrekisterien soveltamisalaa rajoittamalla ne koskemaan kolmannen maan puolesta toteutettavia edunvalvontapalveluja. Ne kattavat tällä hetkellä kaikki sisämarkkinoilla tarjottavat edunvalvontapalvelut.

3.5 ETSK yhtyy EU:n jäsenvaltioiden hallitusten sekä Civil Society Europe -järjestön kaltaisten kansalaisyhteiskunnan keskeisten toimijoiden esittämään kritiikkiin siitä, että ehdotettu lainsäädäntö saattaa johtaa edunvalvontatoimintaa kolmansien maiden puolesta toteuttavien palveluntarjoajien leimautumiseen, mikä saattaa puolestaan kaventaa kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia EU:ssa ja heikentää EU:n uskottavuutta eurooppalaisia arvoja edistävänä kansainvälisenä toimijana.

3.6 ETSK on hyvin huolissaan myös siitä, että ehdotettu lainsäädäntö voi vaikuttaa organisaatioihin kielteisesti sekä lamaannuttaa rehellisiä toimijoita ja heikentää niiden mahdollisuuksia käyttää yhdistymisvapauden mukaista oikeuttaan hankkia rahoitusta.

3.7 ETSK kehottaa siksi Euroopan komissiota laatimaan uuden lainsäädäntöehdotuksen, johon liittyy kattava EU-tason lähestymistapa, jolla ehkäistään sääntelyn hajanaisuutta ja poistetaan vääristymiä sisämarkkinoilta mutta ei leimata edunvalvontapalvelujen tarjoajia – mm. EU:n eri jäsenvaltioissa toimivia yrityksiä ja kansalaisjärjestöjä – eikä aiheuteta niille lisäkustannuksia tai -riskejä.

3.8 ETSK katsoo, että säädös edunvalvontaa koskevista yhteisistä avoimuus- ja vastuuvelvollisuusvaatimuksista täydentäisi korruption torjunnasta annettua direktiiviä ([4]). Edunvalvontaa koskevat avoimuus- ja vastuuvelvollisuusvaatimukset voisivat auttaa erottamaan laillisen toiminnan ja laittoman vaikuttamisen paremmin toisistaan ja tunnistamaan eturistiriitatilanteet.

3.9 Tällainen lähestymistapa palvelisi direktiiviehdotuksessa asetettuja tavoitteita ja minimoisi edunvalvontaa kolmansien maiden puolesta toteuttavien toimijoiden leimautumisriskin. Jotkut kolmannet maat voivat lisäksi käyttää direktiiviä tekosyynä säännellä ulkomaista vaikuttamista entistä tiukemmin, mikä voi johtaa myös kansalaisyhteiskunnan toiminnan kaventumiseen näissä maissa.

3.10 Edunvalvontatoiminnan määritelmä on epämääräinen. Tiettyjä toimintoja (esim. käsiteltäväksi otettaviin asioihin vaikuttamista) ei mainita erikseen, ja epäselväksi jää, kuuluvatko esimerkiksi soveltava tutkimus (poliittisten suositusten muotoilemiseksi) ja muut vastaavat toimet määritelmän piiriin. Tällainen määritelmien epäselvyys kautta koko säädöstekstin aiheuttaa epävarmuutta myös muilla osa-alueilla, kuten kansalaisvuoropuheluun liittyvässä toiminnassa.

3.11 Jos komissio aikoo jatkaa ehdotetun direktiivin ajamista sen sijaan, että se laatisi komitean kehotuksen mukaisesti uuden lainsäädäntöehdotuksen, ETSK kehottaa lainsäätäjiä määrittelemään edunvalvontatoiminnan selkeämmin, jotta luonnolliset henkilöt ja pienimuotoisemmin toimivat oikeushenkilöt pystyvät ilman raskaita oikeudellisia konsultointeja arvioimaan, kuuluuko niiden toiminta lainsäädännön soveltamisalaan.

3.12 ETSK vaatii selkeitä kriteerejä, joiden perusteella edunvalvontapalvelujen tarjoajien ja niiden alihankkijoiden on helppo arvioida, voidaanko 2 artiklan 4 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen julkisen tai yksityisen yhteisön toimien katsoa liittyvän 2 artiklan 4 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun yhteisöön.

3.13 ETSK pitää tarpeellisena todeta selvemmin, että lainsäädäntöä sovelletaan sekä luonnollisiin henkilöihin että kaikkiin oikeushenkilöihin.

3.14 ETSK pitää vaarallisena puutteena sitä, etteivät organisaatioille annettava institutionaalinen tuki ja hankerahoitustuki kuulu lainsäädännön soveltamisalaan, vaikka kyseisiä varoja käytettäisiin tosiasiallisesti edunvalvontatoimintaan. Tämän porsaanreiän tukkimiseksi tarvitaan ratkaisua, joka ei ylikuormita kansalaisyhteiskuntaa kohtuuttomin hallinnollisin velvoittein.

3.15 ETSK on tyytyväinen siihen, että rekisterissä julkaistaan edunvalvontapalvelujen tarjoajista pääsopimuskumppanien osalta täydelliset tiedot kaikista edustuspalveluja tarjoavista alihankkijoista, mukaan lukien ”kuvaus edunvalvontatoiminnasta ja sen arvioitu kesto”.

3.16 Kolmansien maiden puolesta edunvalvontapalveluja tarjoavat toimijat on ehdotuksen mukaan poistettava rekisteristä viiden työpäivän kuluessa siitä, kun on ilmoitettu, etteivät ne enää täytä 3 artiklan 1 kohdassa säädettyjä edellytyksiä. Tämä heikentää vakavasti mahdollisuutta valvoa edunvalvontatoimintaa jälkikäteen, ja ETSK ehdottaakin, että tällaisia yhteisöjä koskevat tiedot säilytetään rekisterissä vähintään neljän vuoden ajan pyynnön esittämisestä ja että tietojen yhteydessä ilmoitetaan selvästi päivämäärä, jolloin viimeinen säädöksen soveltamisalaan kuuluva toiminta päättyi.

4 **Huomiot osallistavia ja kestäviä vaaliprosesseja koskevasta suosituksesta**

4.1 ETSK arvostelee sitä, että suositus julkaistiin vain kuusi kuukautta ennen seuraavia Euroopan parlamentin vaaleja. Se esitettiin liian myöhään, jotta kaikki tahot, joille suosituksia esitetään, pystyisivät ottamaan ne huomioon.

4.2 Komitea kehottaakin seuraavaa Euroopan parlamenttia ja neuvostoa tekemään kattavamman aloitteen EU-vaalimenettelyjen yhdenmukaistamiseksi edelleen kaikissa jäsenvaltioissa ja jatkamaan liikkuvien EU:n kansalaisten vaalioikeuksien toteutumisen parantamiseen tähtäävää aloitetta hyvissä ajoin ennen vuoden 2029 EU-vaaleja ottaen huomioon suosituksen, tulevan komission kertomuksen vuoden 2024 EU-vaaleista ja vuonna 2026 julkaistavan EU:n kansalaisraportin.

([4]) EUVL C, C/2024/886, 6.2.2024, kohta 5.2, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/886/oj.

4.3 ETSK pitää valitettavana, että vammaisten henkilöiden mahdollisuudet äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa eivät ole merkittävästi parantuneet sitten tiedonannon ”Vammaisten henkilöiden todellinen oikeus äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa” ([5]), joka hyväksyttiin maaliskuussa 2019, ja lausunnon ”Tarve taata vammaisille henkilöille todelliset oikeudet äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa” ([6]), joka annettiin joulukuussa 2020. Tuhansilla ihmisillä EU:n eri jäsenvaltioissa ei edelleenkään ole oikeudellisten tai teknisten esteiden vuoksi todellista mahdollisuutta äänestää. ETSK toistaa Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle ja jäsenvaltioille esittämänsä kehotuksen ”[muuttaa] kiireellisesti vuodelta 1976 peräisin olevaa, Euroopan parlamentin vaaleja koskevaa säädöstä – –, jotta kaikkialla EU:ssa voidaan panna täytäntöön normeja, joilla taataan vammaisille henkilöille todellinen äänioikeus”.

4.4 ETSK panee merkille, että yhä useammat jäsenvaltiot ovat alentaneet äänestysikää 16 vuoteen. Komitea kehottaa tässä yhteydessä kaikkia jäsenvaltioita yhdenmukaistamaan EU-vaalien äänestysikärajan, jotta nuoret saisivat yhtäläiset mahdollisuudet osallistua unionin tasolla.

4.5 ETSK pitää äärimmäisen tärkeänä, että EU:ssa kaikki ihmiset saavat poliittista kasvatusta ja ovat digilukutaitoisia, ja toistaa ehdotuksensa sellaisen EU-viraston perustamisesta, jonka tehtävänä olisi vahvistaa EU:n kansalaisten mediataitoja koulutusohjelmien avulla ([7]).

4.6 Komitea huomauttaa, että enää ei ole pitäviä takeita siitä, että vaalit olisivat kaikissa jäsenvaltioissa rehelliset ([8]), ja kehottaakin myös kaikkia kansallisia hallituksia noudattamaan suosituksen 11 kohdan b alakohdassa esitettyjä vaatimuksia ja komissiota arvioimaan niiden noudattamista tulevassa kertomuksessaan vuoden 2024 EU-vaaleista.

4.7 ETSK katsoo, että koska kansalliset viranomaiset vastaavat Euroopan parlamentin vaalien järjestämisestä, vaalitarkkailijoiden kouluttamisen tulisi olla sekä kansallisen että EU:n tason yhteinen tehtävä. Näin voidaan varmistaa, että tarkkailijat ovat riippumattomampia ja että arviointivaatimukset ovat EU:n laajuiset.

4.8 ETSK korostaa tarvetta suojella vaalien tietoympäristöä mutta näkee vaarana, että jotkut hallitukset saattavat tämän varjolla manipuloida julkisia keskusteluja ja rajoittaa reilua kilpailua kaikkien demokraattisten puolueiden välillä. Komitea tähdentääkin tiedotusvälineiden vapauden ja monimuotoisuuden sekä kansalaisyhteiskunnan valtavan suurta merkitystä tietoympäristön ja reilun vaalikilpailun valvonnan kannalta ja toistaa kaikille demokraattisille toimijoille esittämänsä kehotuksen pyrkiä edelleen kohentamaan tilannetta EU:ssa ([9]).

4.9 Komitea suosittaa, että rahoitukselle, joka on peräisin kolmansien maiden kansalaisilta tai oikeushenkilöiltä, jotka eivät ole sijoittautuneet mihinkään jäsenvaltioon, asetetaan suosituksen 28 kohdan mukaisesti vuotuinen yläraja ja että rahoituksen edellytetään olevan täysin avointa.

4.10 ETSK sitoutuu kaikkine jäsenineen lisäämään tietoisuutta tulossa olevista Euroopan parlamentin vaaleista ja aktivoimaan äänestäjiä keskittyen varsinkin ensi kertaa äänestäviin ja poliittisesti aliedustettuina oleviin ryhmiin.

4.11 Komitea suosittaa, että vaaliasiakirjoissa ovat näkyvissä Euroopan tason puolueiden logot. Poliittisten puolueiden olisi käytettävä logoja kaikessa mainosmateriaalissaan.

4.12 ETSK kannattaa Euroopan parlamentin hyväksymää EU:n vaalilainsäädännön uudistusta ja kehottaa neuvostoa ja kaikkia jäsenvaltioita hyväksymään uudistukset, jotta Euroopan parlamentin vaalien eurooppalainen ulottuvuus vahvistuisi.

([5]) ETSK:n tiedonanto aiheesta ”Vammaisten henkilöiden todellinen oikeus äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa”: https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/information-reports/real-right-persons-disabilities-vote-european-parliament-elections-information-report.

([6]) EUVL C 56, 16.2.2021, s. 36.

([7]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Tiedotusvälineiden vapauden ja monimuotoisuuden turvaaminen Euroopassa” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 517, 22.12.2021, s. 9).

([8]) Etyjin demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimisto (ODIHR), *Hungary – Parliamentary Elections and Referendum 3 April 2022*, ODIHR:n vaalitarkkailuvaltuuskunnan loppuraportti, Varsova, 29. heinäkuuta 2023.

([9]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Tiedotusvälineiden vapauden ja monimuotoisuuden turvaaminen Euroopassa” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 517, 22.12.2021, s. 9).

5 **Huomiot kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden vaikuttavan osallistumisen edistämistä koskevasta suosituksesta**

5.1 ETSK suhtautuu myönteisesti pyrkimyksiin edistää kansalaisten osallistumista mutta toistaa, että kansalaisten edustus kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kautta on ratkaisevan tärkeää demokratian vahvistamiseksi.

5.2 ETSK toistaa seuraavan aiemmin esittämänsä näkemyksen: ”Ruohonjuuritason liikkeiden ja ihmisten, joilla on kokemusta köyhyydestä, on oltava ihmisoikeuksien edistämiseksi toteutettavien demokraattisten toimien keskiössä. Ei ole parempaa tapaa puolustaa ihmisoikeuksia, erityisesti sosiaalisia oikeuksia, kuin tuoda eriarvoisuuden, köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen eniten koettelemien ihmisten ääni kuuluviin julkisilla areenoilla ja poliittisissa keskusteluissa.” ([10])

5.3 Komitea toteaa jälleen, että edustuksellinen demokratia ja vaaliprosessit ovat yhä edelleen EU:n demokratian ja osallistavan demokratian selkäranka ja että innovatiiviset kansalaistoiminnan muodot ovat täydentäviä keinoja, joilla vaaleilla valitut edustajat voidaan saattaa vastuuseen.

5.4 Komitea on hyvillään jäsenvaltioille esitetystä suosituksesta laatia kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden osallistumista varten räätälöityjä kansallisia kehyksiä, joiden olisi katettava koko päätöksentekosykli asialistan määrittämisestä voimassa olevan lainsäädännön ja jo toteutettujen poliittisten aloitteiden arviointiin.

5.5 Kun otetaan huomioon EU:n perusoikeuskirjan soveltamisesta vuonna 2022 annetun kertomuksen jatkotoimena järjestettyjen työpajojen tulokset ja arvioidaan perusteellisesti eurooppalaisen kansalaisaloitteen ja muiden vastaavien olemassa olevien mekanismien riittävyyttä, komitea pitää valitettavana, ettei tiedonanto Euroopan demokratiatoiminta-suunnitelmasta sisällä toimenpiteitä, joilla kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan osallistumista EU:n tasolla kehitettäisiin edelleen.

5.6 Komitea korostaa, että tahot, joille suositus on osoitettu, ovat joissakin jäsenvaltioissa suuri uhka kansalaistoiminnalle ja yhdenvertaiselle osallistumiselle päätöksentekoon: eräät hallitukset ovat käyttäneet suoraa demokratiaa eurooppalaisen demokratian heikentämiseen. Komission tulee näin ollen jatkaa toimiaan, jotka tähtäävät kansalaisten suoraan voimaannuttamiseen erityisesti osana kollektiivista osallistumista kansalaisjärjestöissä ja yhteiskunnallisissa liikkeissä, jotka puolustavat demokratiaa ja pyrkivät turvaamaan kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuudet.

5.7 Komitea pitää ratkaisevan tärkeänä, että osallistumismahdollisuudet ovat syrjimättömiä ja että nuorten kansalaisten, vammaisten kansalaisten ja vähemmistöjen oikeuksia painotetaan erityisesti. Jotta osallistuminen olisi laajaa, mukaanpääsyn on oltava mahdollisimman yksinkertaista eikä kansalaisten osallistumisen estäviä kynnyksiä saa olla.

5.8 Komitea jakaa huolen siitä, että jotkut organisaatiot yrittävät heikentää demokratiaa ja rajoittaa kansalaistoimintaa, ja kehottaa toteuttamaan kansallisissa kehyksissä toimenpiteitä, joilla estetään demokratiaa ja eurooppalaisia arvoja aktiivisesti vastustavien järjestöjen osallistuminen päätöksentekoon.

5.9 Komitea kehottaa määrittelemään selkeästi kaikkien kansallisiin kehyksiin kuuluvien välineiden tavoitteet ja niihin liittyvät palautemekanismit. Mahdollisuuksista vaikuttaa välineiden avulla päätöksentekoon on viestittävä avoimesti. Jos se, millaisiin jatkotoimiin viranomaiset ryhtyvät kannanottojen johdosta, ei nimittäin vastaa kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden odotuksia, kansalaisten luottamus demokratiaan heikkenee entisestään.

5.10 Komitea kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita vahvistamaan keskustelufoorumien lisäksi myös vuoropuhelua järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kanssa ja kansalaisyhteiskunnan roolia EU:n päätöksenteossa.

5.11 Komitea suhtautuu myönteisesti komission tavoitteeseen tehdä Kerro mielipiteesi -sivustosta keskitetty kansalaisosallistumisen verkkoportaali. Komitea kehottaa jäsenvaltioita perustamaan kansallisten kehysten yhteydessä vastaavia alustoja, joilta saa tietoa osallistumismahdollisuuksista verkossa ja sen ulkopuolella.

([10]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Perusoikeuksista ja oikeusvaltioperiaatteesta viestiminen” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 100, 16.3.2023, s. 25).

5.12 ETSK kehottaa Euroopan komissiota uudistamaan eurooppalaista kansalaisaloitetta koskevaa asetusta siten, että eurooppalaisen kansalaisaloitteen allekirjoittamisen alaikäraja lasketaan 16 vuoteen kaikissa jäsenvaltioissa ja allekirjoitusten keruuaikaa pidennetään. Brexitin toteuduttua komitea kannattaa myös EU:n perussopimusten uudistamista niin, että vaadittavien allekirjoitusten määrää, joka on tällä hetkellä miljoona allekirjoitusta, pienennetään.

5.13 Niin kauan kuin avoimuusrekisterit eivät ole pakollisia kaikissa jäsenvaltioissa, komitea suosittelee avoimuusrekisterin perustamista kaikkiin jäsenvaltioihin vapaaehtoispohjalta, jotta voidaan varmistaa edunvalvonnan avoimuus ja eettisyys ja edistää tällaista edunvalvontaa, mikä on keskeistä kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja muiden sidosryhmien tehokkaan osallistumisen turvaamiseksi.

Bryssel 24. huhtikuuta 2024.

Puheenjohtaja
Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
Oliver RÖPKE